

HALDUN TANER'İN ÖYKÜLERİNDE GERÇEKÇİLİK

KASIMLI, Sadakat
AZERBAYCAN/AZERBAIJAN/AЗЕРБАЙДЖАН

ÖZET

Ünlü Türk yazarı Haldun Taner öykü yazarlığına 1945 yılından başlamış. O, Yaşasın Demokrasi, Tuş, Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu, Ay ışığında 'Çalış-kur', On İkiye Bir Var, Konçinalar, Sanço'nun Sabah Yürüyüşü gibi öykü kitaplarının yazarıdır. Taner'in genelde şehir hayatını yansıtan öyküleri sosyal, siyasal, aile, günlük yaşantı ve psikoloji tarzda yazılan konulara ayrılıyor. Bu öyküler konusunun hangi alandan almasına bağlı olmayarak kuvvetli gerçekçilik (realizm), kapsama alanı, biçim, konusunun orjinalliği, açık mizah ve keskin eleştirisi ile dikkat çekiyor. 1950-60'lı yıllar Türkiye'sinin hayat gerçeklerini yansıtan yüksek edebi genelleme-ye sahip dolgun konulu öykülerinde çeşitli sorunlara değiniyor ve onların edebi çözümüne çalışıyor. H. Taner'in sanatı 20. yüzyıl yeni Türk edebiyatının gelişmesinde önemli yer alıyor. Varolan toplum ve onun derinliklerine nüfuz etmekle onda olan her türlü kusurlara, manevi çirkinliklere ifşa konumunda durmak yazarın edebi nesrini karakterize eden önemli özelliklerindedir.

Taner'in öyküleri çeşitli mizahlarla zengin olsa da daha fazla eleştirisel gerçeklere dayanıyor. Çünkü onun öykülerinde esprili sahneler ve mizahlı gülüşle birlikte ciddi psikolojik anlar da özel yer kapsıyor. Psikologizm ve izlemcilik Taner'in bir yazar gibi ustalığının çok önemli, kendisine özgün özelliklerini oluşturuyor. O, psikoloji detaylarla kendi kahramanlarının iç ve dış dünyasının açılmasını başarıyor.

Taner'in hem konu, hem de assosiyatif belirtme biçimlerine dayanan öyküleri derin anlamlı, edebi yönden mükemmel ve dolgun eserlerdir. Bu eserler yeni içerikli çağdaş Türk edebiyatının en güzel örneklerinden sayılabilir. Onun bütün öykülerinde her zaman zarif, ince bir mizah vardır. O, kesin bir sosyal belayı konu ettiği zaman, öfkeli gülüş ve mizah noktasına kadar çıkıyor. Fakat bu mizah özelliği bakımından, belirtme araçlarının içeriği ve modern özellikleriyle bazı Türk yazarlarının mizahından farklıdır. Taner bir tek kendine özgün genelleme kudreti ile Türkiye'de hük-

meden eşitsizliği, adil olmamayı eleştiriyor. Her bir öyküsünde o, bu veya diğer toplumsal sorunları kabartarak çağdaş gerçekliklerle kendi gerçekçi yaklaşımını belirtiyor.

Anahtar Kelimeler: Haldun Taner, mizah, gerçekçilik.

ABSTRACT

The Realizm in Haldun Taner's Stories

The outstanding Turkish writer Haldun Taner is an author of such story books as "Yashasin Demokratiya", "Tush". "Shishaneyeye Yagmur Yagiyordu", "Ay ishiginda", "Chalishkur", "On ikiya bir var", "Konchinala", "Sachonun Sabah yurushlari". Taner's stories which are reflects mainly urban life are devided into social, political, life mode and psychological manner subjects. Haldun Taner rose different actual problems in the stories enlivening of 50-60- years turkish socio-political views and tried to give thier artistic expression. These stories not depending in what context it was written attracted by the powerbul realizm, the scope, the originality of form and context, delectate humour and severe satire. By penetrating the present society and its profundity to stand in the expose position against slovenly moral and to its every defects is one of the main features which characterized writer's artistic prose. Although H. Taner's stories was rich of different satire motives it is also based on much more realizm. Because side by side with seperate humourical scene and with severe catching laughter, the serious psychological times take special place in his stories. H. Taner's works play a main role in the development of new turkish literature of XXth century.

Key Words: Haldun Taner, satire, realizm.

-----

20. yüzyıl Türk edebiyatının gelişmesinde büyük hizmetleri olan Haldun Taner öykü yazmağa 1945 yılında başlamıştır.

O 'Yaşasın Demokrasi' (1949), 'Tuş' (1951), 'Şişhane'ye Yağmur Yağiyordu' (1951), 'Ay Işığı'nda Çalışkur' (1954), 'On İkiye Bir Var' (1954), 'Konçinalar', (1967), 'Sanço'nun Sabah Yürüyüşü' (1969), 'Yalıda Sabah' (1983) gibi öykü kitaplarının yazarıdır. (Kasımlı, 1994)

Haldun Taner 50-60'lı yıllar Türkiye'si'nin hayat gerçeklerini yansıtan büyük edebi genellemelere sahip, dolgun içerikli öykülerinde çeşitli güncel sorunlara değiniyor ve onları dolgun biçimde sergilemeye çalışıyor.

Yazarın eserleri genellikle şehir hayatını yansıtan öyküleri sosyal siyasal, aile-günlük yaşam ve psikoloji yöntemle yazılan konulara bölünüyor. Bu öyküler konusunu hangi alandan almasına bağlı olmayarak, kuvvetli gerçekçilik, espri ve keskin mizah ile dikkat çekiyor.

Haldun Taner'in öyküleri çeşitli mizah motifleriyle zengin olsa da, daha fazla eleştirisel gerçekçiliğe dayanıyor. Çünkü onun öykülerinde espri ve mizahla beraber ciddi psikoloji anlar da özel yer tutuyor.

Yazarın ilk öykü kitabı olan 'Yaşasın Demokrasi'de siyasal politik konulu 'Sahib-i Seyf-ü Kalem', 'Yağlı Kapı', 'Dairede Islahat', 'Heykel', 'Yaşasın Demokrasi' öyküleri H.Taner'in yazarlığının daha ilk döneminden vatandaş yazar konumunu belirtiyor.

'Dairede Islahat' öyküsünde yazar genel ilişkilerin kişisel ilişkilere kurban verilmesini, akrababazlık, dostbazlık gibi ufak hislerin ülke ve toplum için tehlikeye dönüşmesini kısa ve net şekilde, gerçekçi ve edebi tonlarla kağıda dökmüş.

H. Taner toplumsal belaları özgün çizgilerle belirtmek için bir birinin arkası sıra konu ve içerikli, çeşitli orijinal formalı, fakat aynı ideyi tanıtan öyküler yazıyor.

Çeşitli partilerin seçimde kazanmak için kendi aralarında yaptıkları mücadele yolları sergilenen 'Yaşasın Demokrasi' öyküsü de orijinal yöntemi ile dikkat çekiyor.

Halk Partisi temsilcileri Âşık Mehmet'in aracılığıyla halkı kendi tarafına çekmeye çalışıyor. Mehmet köy köy dolaşarak Halk Partisini öven şarkılar söyleyerek, halkı onlara oy vermeye çağırıyor. Bu iş için Halk Partisi Mehmet'e 250 lira vaat etmiştir. Bunun haberini alan Demokrat Partisinin liderleri Mehmet'e 350 lira veriyorlar ki, onları öven şarkılar söylesin. Mehmet artık demokratlar için şarkılar söylüyor. Halk Partisinden ona yeniden para teklif ettikte Mehmet türlü mazeretler bularak yırtıyor.

Haldun Taner öykülerin idesini direk belirtmek için çok ilginç siyasal olguya başvuruyor. H.Taner bu öyküde sanki okurlarına sormak istiyor ki, rüşvet aracılığıyla yönetime gelen parti ülke için, halk için hangi iyilikleri yapabilir? Bu öykü şimdi de güncelliğini koruyor ve hala da aktüeldir.

1951 yılında bastırıldığı 'Tuş' kitabındaki öykülerin çoğu aile, günlük yaşantı konuda yazılmasına rağmen, kendi sanat ilkelerine sadık kalan yazar burada da toplumsal, siyasal konumdan sesleniyor.

Kitapta yayınlanan ‘Bir Kavak ve İnsanlar’, ‘İstedığı Şarkıyı Dinleyebilmek’, ‘Bu Bir Hikaye Değildir Yahut 8’den 9’a Kadar’, ‘Made in U.S.A.’ ve diğer öyküler toplumdaki sosyal ve ekonomisel eşitsizliği, Türk gençliğinin Amerika ve Avrupa hayat tarzına hayranlığının yaptığı acı sonuçları ve diğerlerini önemli ifşa hedeflerine dönüştürmekle birlikte, edebî yönden de yazarın yeni başarıları sayılabilir.

H. Taner ‘Bir Kavak ve İnsanlar’ öyküsünde çalışan insanların dinlendikleri ve zevk aldıkları sahilde tarihsel anıt gibi yücelen ağaçları, güzel kokan çiçekleri mahvederek, yerinde fabrika kuran bir armatörün para hırsına karşın doğa ve kuşları edebî yöntem gibi kullanarak kendi itiraz sesini çıkarıyor. Öyküde doğanın güzel köşesinden kesilip kabuğu soyularak telefon direği yapılan kavak ağacının yeniden filizlenerek dallanıp budaklanması, doğanın koynundan kovulan kuşların toplu halde birleşip kendi itiraz seslerini yücelterek onları yuvasız bırakan armatöre saldırmaları gibi çok doğal ve şiirimsi bir şekilde tasvir edilmiştir.

Genellikle Haldun Taner yazarlık mesleğini her şeyden önce vatandaşlık işi gibi görüyor. Bu yüzden de onun sanatında toplumsal konular daha kabarık biçimde ortaya çıkarak, kırmızı hat gibi geçer.

‘İstedığı Şarkıyı Dinleyebilmek’ öyküsünde yazar öyle bir toplum arzusunda ki, bu toplumda halk her türlü ortamda özgür şekilde kendi isteğini belirtebilsin:

‘Aç düğmeyi, en büyük orkestralar başucunda çalsın; kapa düğmeyi, Reiscumhurun lafı ağzında kalsın’. (Taner, 1954: 90)

Haldun Taner insan hakları özgürlüğünden, demokrasiden boşuna bahsedene gülüyor, en büyük demokrasinin insanlık gerçeği, şaşaa ve ibareye ihtiyacı olamayan özgürlüğünden oluştuğunu belirtiyor:

‘Ben size bir şey söyleyelim mi; hürriyetmiş, demokrasiymiş, insan haklarıymış, hepsi fasa fiso bunların. İnan olsun böyle. Şu baygın baygın hanımeli kokan İstanbul gecesi ve her evden yıldızlı semaya yükselen şu çeşitli radyo sesleri yok mu, işte hürriyet de bu, demokrasi de, insan hakları da’. (Taner, 1954: 93)

Yazıcı bütün dünyadaki insanların açlık, fakirlik ve savaş korkusundan uzak özgürlük, eşitlik ve barış durumunda zengin ve mutlu yaşamlarını arzuluyor. O, yüzünü Tanrı’ya tutarak kendi arzusunu böyle açıklıyor:

‘Ne olurdu Tanrım, harp olmasa, hastalık, açlık ortadan kalkarsa, insanlar birbirleriyle boğuşmaktan vazgeçseler, böyle rahat ve sakin, kendi

köşeciklerinde kendi istedikleri şarkıları dinleseler'. (Taner, 1954: 95)

'Tuş' kitabındaki öyküler konu kapsamına ve anlam dolgunluğuna göre sanki 'Yaşasın Demokrasi' kitabında gözlenen düşünce, edebi ilkelerin devamı ve mükemmel gelişmesidir. Bu kitapta sonraki öykülerde de Haldun Taner'in gerçekçiliği kendisini her şeyden önce fikrin ve anlamın tamlığında, edebi düşüncesinin genişliğinde ve hayatın tüm alanlarını kapsayan ilgiyle sergiliyor. Bu nedenle de yazarın sanatı kendisinde çok geniş anlayışlar dizisini birleştiren gerçekçilik yönteminin isteklerine cevap veriyor. Haldun Taner'in öyküleri çeşitli mizahi motiflerle zengin olsa da daha fazla eleştirisel gerçekçiliğe dayanıyor. Çünkü onun öykülerinde espri ve mizahi gülüşle birlikte ciddi psikoloji anlar da özel yer kapsıyor. Mizah ve espri cümleleri altında keskin ve acı gerçekleri sergileyebiliyor.

Eleştiri ve ifşa konumuna sahip olan eserlerle birlikte H.Taner'in sanatında anlamın ve belirtilen içeriğin daha derinde varolduğu assosiyatif ruhlu öyküler de belli yer kapsar. Şartılık böyle eserlerde daha kabarcık biçimde kendisini belirtiyor. Onun 'Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu' öyküsü bu yönden özgündür. 'Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu' eserinin başı ve sonluğu bir türlü alegorik içeriklidir. Burada yazar yaşadığı toplumun tipik konularından birine değiniyor. Adaletsizlik ve eşitsizliğin alışık bir hal olduğunu bu toplumda her şey zıttır. Hayatı boyunca kendisini incecik yapılmış bir yaratık, hizmet ettiği kişileri ise kocaman gibi kabullenmeğe alışmış Kalender adlı bir at ilk defa kendisini aynada görünce hayretler içinde kalıyor. Oysa her şeyin önceler düşündüğü gibi değil, tam tersi olduğunu algılamak zorunda kalan Kalender dehşetlere düşüyor; böyle kocaman yapıya sahip olduğu halde hayatı boyuca kendisinden iki defa küçük olanların hizmetini yaparak, onlara başını aşağıya dikerek hizmet etmesi, karşılığındaysa nasibi hep fırça ve kamçıdan başka bir şey olamaması olgusuna inanmıyor, öfkeyle kişniyor. Fakat zaman geçince bir çok sömürülenler gibi onun da bununla barışması ikinci defa kendisini aynada görünce hiçbir tepki vermemesi 'kişnememesi' öyküde olabilince doğal boyalarla veriliyor.

O sıradan da öyküde Artin Mergusyan adlı iş adamının araba kazası sırasında yaşadığı psikoloji durumu para düşkünlerinin, yatırım harislerinin ifşası büyük başarıyla yansıtılmıştır.

1954 yılında ayrıca kitap hâlinde basılan 'Ay Işığında Çalışkur' öyküsü ister konu, isterse de şekil ve yapı bakımına göre önemli yer tutuyor. Eserde dönemin güncel konusuna değiniliyor. Yazar 20. yüzyıl Türkiye hayatının belli bir alanını gerçek şekilde canlandırmakla zamanın önemli sorununu edebi biçimde okurlara sunuyor.

Haldun Taner toplumda yaşanan adaletsizlik, rüşvet ve diğer sorunların Çalışkur binasında ve onun çevresinde gerçekleşen bir gecelik olayların tasviri fonunda kendine özgün bir tarzda genellemesini yapıyor. Eserdeki olaylar değişik hatlar üzerinde geliyor: bekçi Zülfükar ve kapıcı Saime hattı; tüccar Dünder Çalışkur ve karısı Gülseren Çalışkur hattı; Mambo Cemil ve baldızı Sevim hattı; Nuru'yla Melahat hattı vesaire

Fakat yazar bütün bu hatları eserin düşünce içeriğini belirleyen genel bir hatla birleştirerek tek konu oluşturmayı başarıyor. Bu gruplara katılanların bazıları sosyeteyi, bazıları da aşağı sınıfı temsil ediyor.

Yazarın toplumdaki olaylara, her hangi bir sınıfın temsilcisine yaklaşımı bu hatlardaki edebi gerginliği ve tartışmaları oluşturan kahramanların tasviri ile ilgili olarak kendisini belirtiyor. Çalışkur binasında tasvir edilen insanların çoğu, deyebiliriz ki, aynı yolun yolcularıdır. Tüccar Çalışkur gece gündüz dolandırıcılık yapıp nasıl zengin olmak hakkında düşünüyor. Doktor Epkem Cangetir ve onun evine toplaşanlar dolandırıcılık ve kazık atmakla geçiniyor, çeşitli rezilliklerle uğraşıyorlar. Onun bunun dedikodusunu yapıyorlar. Mambo Cemil karısı evdeyken baldızı Sevim'le sevişiyor. Terbiyesizlikle ve ahlaksız işlerle gün geçiriyorlar. Bahtiyar Babcu' u dolandırıcılık ve yalakalığı ile ünlü. Sporcu Erdal'ın dedesi ihtiyar yaşında dürbünle utanmadan komşu evlerde soyunanları seyrediyor. Gençlerse hep yaptıkları kötülüklerle övünüyorlar.

Çalışkur binasını ahlaksızlık, başıboşluk, pis işler yönelttiği halde, binanın yanında gizli bir yerde kimseye engel olmadan bir birini seven, gelecek hayatlarını nasıl kuracaklarına ait ay ışığında konuşan iki gence, Melahat'la Nuru'ya bir tek engel olmamakla yetinmiyor, her kes, hatta kapıcı Saime ile gayri meşru yaşayan mahalle bekçisi Zülfükar bile onları 'ahlaksızlıkla' suçluyor. Haksızcasına onlara iftira ederek korkutuyor ve karakola götürüyorlar.

H. Taner Çalışkur binasında oturanların hayatının gerçek manzarasını, ahlaksızlığı ve serseriliği zengin hanım ve beylerin azgınlığını tasvir etmekle yetinmeyerek böyle birilerinin Melahat, Nuru gibi fakir gençlerin başına bir bela olduklarını da kesin olaylar fonunda açıp sergiliyor.

Yazar kaleme aldığı olayların gerçekliğini, gerçekten de hayatta böyle şeylerin olabileceği olasılığını kanıtlamak ve diğer taraftansa iki barışmaz sınıfı temsilcilerini karşı karşıya koyarak birine nefret, diğerine ise saygı duymakla kendisini darbe altında bırakmak istemediğinden eser hakkında yazılmış 'tepkiler' ve aldığı 'mektuplara' dayanarak öyküyü yeniden ve

tamam değişik bir şekilde yazmış. Öykü orijinal biçim ve yapısına göre de dikkat çekiyor.

Yazarın yeni biçimli öykü yazmak çabası çok ilginç bir sonuçla bitmiştir. Öykünün sonunda ‘Tepkiler’ başlığı altında yazarın kendisi tarafından düzenlenmiş, fakat çeşitli kurum ve kişilerin adından sunulan yanıt ve mektuplar eklenmiştir. Güya bu yazılarda yazara saldırılar yapıp keskin eleştiri ateşine tutulmuş, hatta onu dövmek ve öldürmekle uyarılmışlar. Güya yazar hayatta olamayan şeylerden yazmış, bazı olay ve kişileri bilerekten değişip kendisi bildiğı halde, hem de abartılı, şişirtilmiş tarzda tasvir etmiş, görgü kurallarına zıt çıkmış, ahlak, namus, onur kurallarını kabaca çiğnemiş.

H. Taner bu mektup, referans, görüş ve diğer yazıları göz önüne alarak, kitabın ‘Sonuç’ kısmında yukarıda hakkında konuştuğumuz öyküyü ve onun değiştirilmiş şeklini vermiştir. Böyle ki, yazar kitabın çift sayılı sayfalarında bu öyküyü, tek sayılı sayfalarındaysa onun yeni içerikli, değiştirilmiş varyantını vermiş.

Göründüğü gibi Haldun Taner’in ‘Ay Işığında Çalışkur’ öyküsü yapı ve biçimine göre yeni tipli orijinal bir eserdir. Yazar içerisinde yaşadığı toplumda en önemli ve başlıca sorunlardan ola aile, günlük yaşantı, ahlak, namus konularına değinmiş, karşı karşıya duran iki barışmaz sınıf arasındaki uçurumu ustalıklı, bir sanatçı gibi yeni edebi üslupla gerçekçilikle açıp göstermiş. ‘Ay Işığında Çalışkur’ eserinden sonra aynı yılda (yani 1954 yılında) yazarın daha bir öyküler kitabı ‘On İkiye Bir Var’ basılıyor. Bu kitap 1955 yılında Sait Faik Hikaye Armağanını kazanmıştır. Bu kitapta yeni tipli, yeni konulu ‘On İkiye Bir Var’, ‘Ayak’, ‘Bayanlar’ gibi öyküler toplanmış. Kendi yazarlık geleneğine sadık kalan yazar bu öykülerinde de ince mizahın psikoloji tonları ustalıklı kullanmıştır.

Yazarın sanatına dikkat edince H. Taner’in hiçbir öyküsünde aynı konunun tekrarlanmasını göremeyiz.

‘On İkiye Bir Var’ kitabına eleştirilenler Suut Kemal Yetkin ve İbrahim Zeki Burdurlu büyük değer vererek, H. Taner’in ustalığının, dilinin akıcılığını, sade Türkçeyle yaymasının taktir edici olduğunu söylemişler.

‘On İkiye Bir Var’ kitabından sonra yazarın yeni yazılmış öykülerine 1969 yılında basılmış ‘Sanço’nun Sabah Yürüyüşü’ kitabında rastlıyoruz. Bu kitapta yazarın daha çok modern konulu öyküleri ile karşılaşılıyor.

Kitaptaki ‘Sanço’nun Sabah Yürüyüşü’ öyküsü bir türlü alegorik özellik taşıyor. Öykü Türk kızı Hülya’nın köpeği Sanço’nun diliyle anlatılıyor. Olaylar Sanço ile yabancı büyükelçilik köpekleri ve polis köpekleri arasındaki iletişim fonunda veriliyor.

Sanço tüm köpekleri sever. Nefret ettiği iki köpek varsa, onlar da av ve polis köpekleridir. Kurbanlarını ağalarının ayaklarına atıp, ihsan bekleyen bu hayvanlar ‘köpeklik tarihinin yüz karasındırlar’.

Sanço’nun gözünde hiçbir şey kaçmaz; ne ağasının elinden uçup yere düşen gazetede Finans Bakanının Amerika yardımının yetersizliğinden yüzünü asması, ne Hülya’nın babasının Selmin Hanımın verdiği partide evin hanımıyla flörtü, ne de Hülya’nın annesinin telefonla başka bir sevgilisiyle konuşurken kocasının geldiğini görünce konuşmasını yarım kesmesi...

H. Taner bu öyküde köpeği insanlardan üstün tutuyor: ‘Dünyanın en nankör yarattığı insanlara en sadık yarattığı köpek arasındaki, dünya tarihi kadar eski bu çözülmeyen sıkı fıkılığın aslında köpeğin insana değil, insanın köpeğe muhtaç oluşundan geliyor’. (Taner, 1969: 17)

Göründüğü gibi yazar burada nankörlüğü insana ait ediyor. Oysa, insanlar arasında nankörü de var, iyisi de, iyilik severi de, zulüm vereni de. Burada o insanları nankör adlandırırken kuşkusuz duygusallık yapıyor.

O, genelde toplumsal sorunlara vatandaşlık konumundan yaklaşıyor ve kendine özgün bireysel tarzda toplumdaki toplumsal belalarını açmaya girişiyor.

H. Taner toplumda tek tek insanların burnu büyüklüğünü ve kendi çıkarlarını her türlü toplumsal çıkarlardan üstün tuttıklarını keskin şekilde eleştiriyor.

O, hangi konuda yazarsa yazsın bütün öykülerinde gerçek hayat olaylarına başvuruyor, onları ustalıkla tipikleştirmeyi başarıyor. Günlük yaşantı, aile konularında yazdığı öykülerde ahlak sorunu yazarı düşündüren sorunlardandır. ‘İşgüzar Bir Polis’ öyküsünde H. Taner bir aile dramı kaleme alıyor, para ve servet gücüne kendisinden 20 yaş küçük bir kızla evlilik yapan Asim Kutay’ın kişisel trajedisi fonunda kapital sayesinde kurtulan aile ‘mutluluğunun’ doğal sonuçlarının, trajedili sonluğunun genellemesini yapıyor. Öykü yazarın aydın yazar konumunu da kesin şekilde yansıtıyor.

Konuca bu öyküye yakın olan ‘Tuş’ öyküsünde de yazar aşağı yukarı aynı konuyu daha kabarık edebi çizgilerle belirtiyor. Ahlaksızlığı, kaddın düşkünlüğünü günlük hayat alışıklığına dönüştüren zengin ailelerden

çıkan gençleri hayatta hiçbir toplumsal amaç ve çıkar düşündürmüyor. Böylelerinin tek hayat ideli nasıl olursa olsun kendileri için eğlence sağlamaktı. Konusunu aileden alan bu ve diğer öykülerde Taner sürekli olarak toplumsal motiflere eğiliyor.

Yeni hayatın onların karşısında açtığı geniş olanaklar içerisinde çalkanan, hiçbir hazırlığı olmadan bu hayata atlayan çağdaş kızların duygu ve düşüncelerini H.Taner 'Made in U.S.A.' öyküsünde mizahlı bir dille çok başarıyla anlatılıyor. Bu öyküde yazar Türk gençliğinin Amerika Avrupa hayat biçimine eğilimini ve hayranlığını Türk halkının genel hayatına yaptığı olumsuz etkileri edebi şekilde tasvir etmeye çalışıyor. O, Türk gençlerinin kendilerini ahlaksız Amerika gençlerine benzeterek, onlar gibi ser-seri hayat geçirerek, ahlaksızlık yapmalarından, bazı Türk kızlarının ise Amerikalılara ve onlara benzeyen Türk Don Juan'larına karşı yaşadıkları duyguların yaptığı acı sonuçlardan söz açıyor. Yazar konuyla ilgili yazdığı öykülerde okurda yabancıların karışmasına nefret duygusu aşılama çalışıyor, Türkiye toplumunu onlara karşı mücadeleye çağırıyor. Yazar bu sorunu 'Harikliya' öyküsünde de devam ettiriyor. O, önceki öyküde yazdığı konuyu burada daha da geliştiriyor.

'Dürbün' öyküsünde ise toplumda gördüğü çirkinliklerin Hecabi adlı bir ihtiyarın dürbününde görünen olaylar fonunda genellemesini yapıyor. Yazar bir sıra hoş olmayan halleri Türkiye'nin bütün köşelerinden büyük kudretle yakına çekip gösteren Hecabi Beyin dürbününün gücünü Avrupa'yı fetheden Napolyon'un, Amerika'yı bulan Colomb'un, güney kutbunu keşfeden Admiral Burdun dürbünleri ile kıyaslıyor. Hecabi Bey dürbününü hangi yana tutuyorsa orada yeni bir ahlaksızlığın, fuhuşun tanığı oluyor.

Haldun Taner, toplumdaki çirkinlikleri açmak ve ifşa etmek için oldukça orijinal ve başarılı bir biçim seçmiştir.

Genelde, olay ve kahramanların tasvirinde psikoloji durumu kullanmak H. Taner'in tarzını özetleyen özelliklerinden biridir. Onun tamam psikoloji durumlardan oluşan 'Bir Motorda Dört Kişi' öyküsünde bir sandaldaki dört kişinin sandalın motoru alevlenirken yaşadıkları his ve heyecanı tasvir ediyor. Yazar motorun yanmasını edebi yöntem gibi kullanıyor. Edebiyatta defalarca kullanılan bu yöntem H. Taner sanatında kendine özgün çizgiler ve üslup yönüyle bireyselleşiyor. Öykünün ana konusunu ve temini kahramanların düşünceleri, psikoloji halleri oluşturuyor. Bu psikoloji haller belli bir sıra ve dinamiğe dayanıyor ki, bu da öyküyü edebi yönden kuvvetlendiriyor.

Assosiativ tarzda yazılan ‘On İkiye Bir Var’ öyküsünde saat mekanizmasıyla insan arasındaki benzerlikler tasvir ediliyor. İnsan da saat gibi bir şey, ileri kaçıyor ve geri kalıyor. Yazar insanlarda da saatte olduğu gibi ayar ve kesinlik arıyor ve insanları her zaman net, dürüst olmayı arzuluyor.

Göründüğü gibi Haldun Taner’i bir yazar gibi her şeyden önce insan ve onun toplumdaki konumu konusu düşündürüyor. Yazar defalarca bu konuya dönüyor, çeşitli tabakalardan olan insanlara ve onların çalışmalarına yaklaşımını sergiliyor, gelişme, kalkınma ve genel mutluluk için yollar bulmaya ve bütün bunları gerçekçi çizgilerle, yüksek edebilikle okurunun zihnine kazımaya çalışıyor ve çoğu zaman da bunu başarıyor.

KAYNAKÇA

1. Kasımlı S. (1994). **Haldun Tanerin Bedii Nesri**. Bakı.
2. Taner H. (1949). **Yaşasın Demokrasi**. İstanbul.
3. Taner H. (1951). **Tuş**, İstanbul.
4. Taner H. (1953). **Şişhaneye Yağmur Yağıyordu**. İstanbul.
5. Taner H. (1954). **Ay Işığında Çalışkur**. İstanbul.
6. Taner H. (1969). **Sanço’nun Sabah Yürüyüşü**. Ankara.